

APSTIPRINĀTA
Ar Latvijas Republikas
Aizsardzības ministrijas

2016. gada 6. septembra
pavēli Nr. 152

Aizsardzības ministrijas vides aizsardzības pamatnostādnes

2017. – 2021.gadam

Rīga, 2016.

SATURS

IEVADS	3
SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	3
VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI UN UZDEVUMI.....	6
RĪCĪBAS PLĀNS.....	13

IEVADS

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas (AM) vides aizsardzības mērķi ir noteikti „Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku vides aizsardzības politikā”, kas apstiprināta ar AM 2005.gada 1.decembra pavēli Nr.375. AM vides aizsardzības politika balstās uz Latvijas mērķiem un vajadzībām.

2014. gada 26.martā Latvijas Republikas Ministru kabinets (MK) ar rīkojumu Nr.130 apstiprināja Vides politikas pamatnostādnes 2014-2020. gadam. Vides politikas pamatnostādnes izvirza Latvijas vides aizsardzības virsmērķi - nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot ilgtspējīgu attīstību, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli. AM vides aizsardzības pamatnostādnes 2017.-2021. gadam apliecina AM, Nacionālo bruņoto spēku (NBS) un Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centra (VAMOIC) gatavību risināt vides aizsardzības problēmas un veicināt izpratni par vides aizsardzību bruņotajos spēkos, nosaka atbildības sadalījumu vides aizsardzības jomā, kā arī turpina uzsākto darbu vides politikas ilgtermiņa mērķa rezultātu sasniegšanā. Pamatnostādnes piedāvā nepieciešamās rīcības vides stāvokļa uzlabošanai un ilgtspējības nodrošināšanai, kā arī padara caurskatāmāku un sabiedrībai saprotamāku aizsardzības sektorā vides aizsardzības jomā notiekošo, uzlabojot militāro struktūru sadarbību ar iedzīvotājiem, pašvaldībām un masu saziņas līdzekļiem. Īstenojot pamatnostādnes, tiek ievērots Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku vides aizsardzības politikā noteiktais, ka vides aizsardzība nedrīkst nonākt pretrunā ar primārā uzdevuma īstenošanu – valsts aizsardzības nodrošināšanu.

Ievērojot pamatnostādņēs noteikto, AM, NBS un VAMOIC nodrošinās, ka valsts aizsardzības militārajos objektos tiks saglabāta, aizsargāta un atjaunota vide un daba, taupīti resursi, kā arī novērsts, samazināts un kontrolēts piesārņojums atbilstoši tehniskajām, finansiālajām un administratīvajām iespējām, vienlaikus attīstot valsts aizsardzības spējas.

SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Tiesību aktu prasības

AM un tās padotībā esošās iestādes ir integrēta Latvijas sabiedrības daļa, kurām, tāpat kā pārējai sabiedrībai, miera laikā ir jānodrošina ekoloģiskā drošība un vides aizsardzības prasību ievērošana gan valsts aizsardzības militārajos objektos, gan bruņoto spēku dislokācijas un darbības vietās. Vides aizsardzības prasības AM, tās padotības iestādēm un NBS nosaka nacionālie tiesību akti, AM

iekšējie normatīvie akti, kā arī valstij saistošie starptautiskie (tostarp Eiropas Savienības) un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) tiesību akti.

Tā kā bruņotajiem spēkiem, pildot savus pienākumus un rīkojot militārās mācības, ne vienmēr iespējams izvairīties no negatīvas ietekmes uz vidi, mācības un darbība jāorganizē tā, lai šī ietekme būtu pēc iespējas mazāka. Pareizi organizējot militārās mācības, ir iespējams nodrošināt vides aizsardzības prasību ievērošanu atbilstoši nacionālajiem un starptautiskajiem, tostarp ES un NATO, standartiem un normatīvo aktu prasībām, un sasniegt to mērķi.

Galvenās vides aizsardzības jomas

Vides aizsardzība valsts aizsardzības sektorā ietver:

- piesārņojuma izpēti, likvidāciju un monitoringu,
- dabas vērtību izpēti un aizsardzību,
- dabas resursu efektīvu izmantošanu,
- vides prasību ievērošanas nodrošināšanu,
- vides izglītību un vides apziņas celšanu.

Lai noskaidrotu piesārņojuma sastopamību un izplatību, ir veikta visu AM valdījumā esošo objektu apsekošana un potenciāli piesārņoto un piesārņoto teritoriju detalizēta izpēte. Kopš 2005.gada ieguldīti nozīmīgi līdzekļi vēsturiskā piesārņojuma likvidācijā un darbs piesārņojuma likvidācijā turpināsies arī nākamajos gados. Regulāri tiek veikta gruntsūdens kvalitātes pārbaude novērošanas urbemos degvielas uzpildes stacijās un potenciāli piesārņotajās teritorijās. Pēdējos gados AM valdījumā esošo potenciāli piesārņoto teritoriju skaits samazinājies līdz 18 (sākotnēji bija vairāk nekā 30), un arī esošajās teritorijās nav konstatētas jaunas piesārņojuma pazīmes.

NBS regulāri piedalās militārā piesārņojuma likvidācijā, veicot nesprāgušās munīcijas un atrasto sprādzienbīstamo priekšmetu neitralizēšanu, kā arī teritoriju attīrīšanu no sprādzienbīstamiem priekšmetiem valsts aizsardzības militārajos objektos. NBS Jūras spēku flotile (JSF) sekmīgi pilda tiem uzticētos pienākumus - attīra Baltijas jūru no mīnām un sprādzienbīstamiem priekšmetiem, kā arī atbilstoši normatīvajiem aktiem veic krasta apsardzi, koordinē un veic cilvēku meklēšanas un glābšanas darbus jūrā, likvidē jūrā notikušo avāriju sekas, piedalās ekoloģiskajā uzraudzībā un kuģošanas režīma ievērošanas kontrolē. NBS JSF sadarbībā ar Valsts vides dienestu, Valsts robezsardzi un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu ir atbildīgi par Latvijas Nacionālā gatavības plānā naftas produktu piesārņojuma gadījumiem jūrā ietvertu naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma seku likvidācijas pasākumu izpildi.

Militārās teritorijās ir sastopamas retas un aizsargājamas sugas un biotopi. Lielākā daļa Ādažu militārā poligona atrodas aizsargājamo ainavu apvidū „Ādaži”. Lai nodrošinātu dabas vērtībām (Eiropā aizsargājamiem biotopiem un

sugām) nepieciešamos apstākļus, tiek piesaistīts Eiropas Savienības līdzfinansējums LIFE programmas ietvaros.

Lai veicinātu energoresursu un ūdens patēriņa samazināšanu, 2012.gadā tika apstiprinātas energoresursu un ūdens patēriņa samazināšanas programmas. Regulāri tiek apkopota informācija par elektrības un siltumapgādes patēriņu, veikta datu analīze. Būvniecības darbu ietvaros tiek modernizētas ūdensapgādes sistēmas un siltinātas ēkas.

Lai nodrošinātu atbilstību vides prasībām, piesārņojošām darbībām (piemēram, degvielas uzpildes stacija, katlumāja) tiek saņemtas atbilstošās kategorijas piesārņojošās darbības atļaujas. Papildus valstī spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, specifiskas vides un dabas aizsardzības prasības ir noteiktas arī ar AM noteikumiem, kuri regulāri tiek aktualizēti, nodrošinot atbilstību esošajai situācijai un spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Vides aizsardzības pamati ir iekļauti gan Nacionālās aizsardzības akadēmijas, gan Instruktoru skolas un Kājnieku skolas mācību programmās. Papildus tiek organizēti ikgadēji kursi par vides aizsardzību atbildīgajiem NBS. Katru gadu, lai informētu sabiedrību ar vides aizsardzības jomā paveikto, kā arī, lai iepazīstinātu ar militārās teritorijās sastopamajām dabas vērtībām, tiek organizēti pasākumi jaunsargiem, kā arī skolēniem un vietējiem iedzīvotājiem. LIFE projekta ietvaros tiek gatavoti informatīvie materiāli par aizsargājamo ainavu apvidū „Ādaži” sastopamajām dabas vērtībām, tostarp poligonā, kā arī tiek gatavotas divas filmas (mācību – karavīriem, visiem interesentiem – par dabas daudzveidību Ādažu poligonā).

Lai izglītotu un informētu karavīrus par vides aizsardzības jautājumiem, bruņoto spēku vajadzībām sagatavota Nacionālo bruņoto spēku vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmata un rokasgrāmata „Vides aizsardzība bruņotajiem spēkiem”. Vides aizsardzība ir iekļauta virsnieku un karavīru apmācību programmās. Īstenojot NBS JSF vides aizsardzības funkcijas, regulāri tiek organizētas vietējas un starptautiskas mācības, lai paaugstinātu personālsastāva gatavības līmeni piesārņojuma novēršanas gadījumiem jūrā.

AM izstrādā vides politiku, nosaka vides politikas vadlīnijas un koordinē vides politikas īstenošanu visā valsts aizsardzības sektorā. Vides politiku aizsardzības sektorā īsteno NBS Apvienotais štābs un VAMOIC Apsaimniekošanas departamenta Vides nodaļa, kuras uzdevums ir veikt vides aizsardzības pasākumus valsts aizsardzības militārajos objektos.

VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI UN UZDEVUMI

AM vides aizsardzības pamatnostādnes nosaka mērķus un uzdevumus, lai sasniegtu šādus AM un NBS vides aizsardzības politikā paredzētos rezultātus:

- AM un NBS vides politika veicina AM padotībā esošo iestāžu un militāro vienību apzinātu darbību, kas paralēli to galvenajam uzdevumam - valsts aizsardzības nodrošināšanai - sekmē arī vides aizsardzības jautājumu īstenošanu, ilgtspējīgu attīstību un resursu taupīgu izmantošanu;
- nozīmīga loma piešķirta vides pārvaldības sistēmas izveidošanai un ieviešanai;
- jāturpina veikt preventīvas darbības vides piesārņojuma iespējamības mazināšanai un piesārņojuma risku novēršanai;
- aizsardzības sektora personālam ir jāizprot vides aizsardzības nepieciešamība un savā darbībā jāievēro Latvijā spēkā esošie normatīvie akti vides aizsardzības jomā un NATO standartizācijas līgumi.

1. mērķis -nodrošināt ilgtspējīgu attīstību, dabas resursu racionālu izmantošanu, resursu taupīšanas veicināšanu un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu

1.1. uzdevums - ieviest vides pārvaldības sistēmu

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un resursu racionālu, lietderīgu izmantošanu, samazinot ietekmi uz vidi, tiek ieviesta vides pārvaldības sistēma. Vides pārvaldības sistēma palīdz novērtēt būtiskās ietekmes uz vidi un samazināt negatīvo ietekmi, ko rada konkrētas darbības un atstāj, piemēram, notekūdeņi, atkritumi, izmeši u.tml. Vides pārvaldības sistēma NBS, izmantojot NATO dalībvalstīs pieņemto praksi, balstīta uz starptautisko standartu ISO 14001:2004. Vides pārvaldības sistēmas ieviešanu apraksta NBS vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmata, kas ir apstiprināta ar AM 2013.gada 9.augusta pavēli Nr.135. Rokasgrāmatā ir apkopota informācija, kas attiecas uz vides aizsardzību bruņotajos spēkos un aprakstītas darbības, kas ir jāveic, gan lai ieviestu vides pārvaldības sistēmu, gan lai ievērotu vides aizsardzības prasības ikdienā. Taču, ņemot vērā, ka plānotā NBS spēju un kapacitātes palielināšanās un militārās infrastruktūra attīstība ir prioritātes, kā arī nepietiekamo skaitu vides speciālistu vienībās (VPS ieviešanu atbilstoši ISO 14001 standartam nevar sekmīgi nodrošināt, ja nav norīkots speciālists, kam tas ir galvenais pienākums), vides pārvaldības sistēmas ieviešana tiek atlikta uz nenoteiktu laiku, saglabājot AM vides pārvaldības sistēmas vadības grupu un atsevišķus darbojošos vides pārvaldības sistēmas elementus.

1.2. uzdevums - samazināt gaisa piesārņojumu

Pasaulē aktuāls jautājums ir siltumnīcefekta gāzu koncentrācijas samazināšana atmosfērā. Eiropas Savienības valstis līdz 2020.gadam ir apņēmušās samazināt siltumnīcefekta gāzu (CO₂, NO_x, CH₄, fluorūdeņraži u.c.) izmešu daudzumu par vismaz 20% salīdzinot ar 1990.gadu. Starpvaldību Panelis klimata jautājumos, kurā darbojas pasaulē ievērojamākie speciālisti klimata jomā, uzskata, ka temperatūras paaugstināšanās (par gandrīz grādu pēdējā gadsimta laikā) notikusi cilvēka darbības dēļ, īpaši fosilā kurināmā dedzināšanas un mežu izciršanas dēļ, jo abu procesu rezultātā palielinās CO₂ un citu gāzu apjoms. Galvenie izmešu avoti Eiropā ir enerģētikas un transporta nozares. Aizsardzības sistēmā galvenie gaisa piesārņojuma avoti ir izmešiem bagāta fosilā kurināmā un degvielas izmantošana, tehnikas un autotransporta līdzekļu izplūdes gāzes, gaisa un jūras transportlīdzekļu nepareiza ekspluatācija, nepietiekamas siltumizolācijas un tās bojājumu dēļ palielināts kurināmā patēriņš siltumenerģijas ražošanai. Lai uzlabotu situāciju, ir jāveic videi draudzīgu autonomo apkures sistēmu un enerģijas avotu uzstādīšana un modernizācija, videi draudzīgas degvielas un kurināmā izvēle u.tml. Jānodrošina piesārņojošo darbību atļauju nosacījumu ievērošana. Tāpat ir jāizvērtē iespēja tur, kur tas netraucē militārām darbībām stādīt mežu, kas kalpo ne tikai kā skābekļa avots, bet nodrošina arī trokšņu dabisko slāpēšanu, kā arī novērš augsnes erozijas risku.

1.3. uzdevums - modernizēt energoapgādes un ūdensapgādes sistēmas, samazināt energoresursu un ūdens patēriņu

Enerģijas taupīšana un energoefektīvu tehnoloģiju ieviešana valsts aizsardzības militārajos objektos, ņemot vērā Latvijas ierobežotos energoresursus, ir nepieciešamība. 2012.gada 9.maijā AM Infrastruktūras padome apstiprināja „Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas energoresursu patēriņa samazināšanas programmu 2012.-2020.gadam”. Aktuāla ir arī alternatīvu enerģijas avotu izmantošana, lai nodrošinātu autonomiju un neatkarību no ārējiem piegādātājiem, jāizvērtē iespēja izmantot atjaunojamus energoresursus (biogāzi, biodegvielu) un jānosaka izmaksas šādai enerģijas avotu nomaiņai. Tāpat ir jāveicina elektroenerģijas patēriņa samazināšanas pasākumi. Jāapzina iespēja piesaistīt ES finansējumu programmas īstenošanai. Vienlaikus ar enerģijas patēriņa samazinājumu samazināsies arī vides piesārņojums, kas rodas no izmešiem bagāta kurināmā un degvielas izmantošanas, tiks veicināta atjaunojamo enerģijas resursu plašāka izmantošana utt. Būvniecības projektu īstenošanas ietvaros jāveic ēku modernizācija.

Lai panāktu ūdens patēriņa samazinājumu, 2012.gada 9.maijā apstiprināta „Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas ūdens resursu patēriņa samazināšanas programma 2012.-2020.gadam”. Jāīsteno programmā noteiktie pasākumi ūdens apgādes sistēmas darbības uzlabošanai, kā arī papildus, jācenšas izmantot jau esošās pašvaldību ūdens attīrīšanas iekārtas, bet, ja tas nav iespējams, jānodrošina patstāvīgu attīrīšanas iekārtu būvniecība un

eksploatācija, līdztekus rūpējoties par to pienācīgu tehnisko apkopi un regulāru modernizāciju. Viens no lielākajiem ūdens patērētājiem NBS ir automazgātavas, tāpēc nepieciešams nodrošināt modernas automazgātavas, kas aprīkotas ar ūdens recirkulācijas sistēmu. Jāapsver lietus ūdens izmantošana (automazgātavās, laistīšanai). NBS JSF struktūrvienībām ir jānodrošina tehnisko notekūdeņu un kanalizācijas ūdeņu (bilzūdens) savākšana no kuģiem un to pārstrāde krastā izvietotās attīrīšanas iekārtās.

1.4. uzdevums - izmantot videi draudzīgas būvniecības principus

Militāro objektu, tostarp neapdzīvojamo ēku, militāro būvju, ceļu, caurteku, tiltu, būvniecības procesā svarīgi izmantot modernas un videi draudzīgas tehnoloģijas un materiālus, kā arī īpašu uzmanību pievērst enerģijas un siltuma taupības nodrošinājumam jaunceļamās un renovējamās vai rekonstruējamās būvēs, piemēram, izmantojot ekoloģiskas apkures sistēmas (siltumsūkņus u.c.). Atbilstoši finanšu un tehnoloģiskajām iespējām jāveicina vides kvalitātes paaugstināšana, izvēloties modernākās un videi nekaitīgākās konstrukcijas, pēc iespējas „tīrākas” tehnoloģijas un videi draudzīgus materiālus, siltinātas un ekoloģiskas mājas, samazinot enerģijas patēriņu.

1.5. uzdevums – sagatavot militāro objektu vides pārvaldības plānus

Pamatojoties uz datiem par militārajiem objektiem, kuros jau ir veikta izpēte un izstrādātas rekomendācijas, un, papildinot tos ar vides pārvaldības sistēmai nepieciešamo vides informāciju, ir jā sagatavo vides pārvaldības plāni. Šādiem plāniem ir jābūt izstrādātiem lielākajām militārajām bāzēm. Plānu saturs attiecīgi var atšķirties, taču visos plānos ir jābūt vides pārvaldības sistēmai nepieciešamajiem datiem, piemēram, par būtiskiem vides aspektiem.

2. mērķis - novērst un likvidēt piesārņojumu, sakopt objektus

2.1. uzdevums – veikt potenciāli piesārņoto vietu monitoringu

Valsts aizsardzības militārajos objektos regulāri tiek nodrošināts pazemes ūdeņu monitoringa potenciāli piesārņotajās un piesārņotajās vietās. Tas palīdz novērot iespējamās augsnes un gruntsūdeņu piesārņojuma līmeņa izmaiņas un laikus identificēt tā palielināšanos. VAMOIC jāuztur un jāpapildina datu bāze par potenciāli piesārņotajām un piesārņotajām vietām un to monitoringu, kā arī jāveic papildus izpēte un pasākumi, lai samazinātu piesārņoto un potenciāli piesārņoto teritoriju skaitu (2002.gadā tādas bija 32, 2016. – 18).

2.2. uzdevums – novērst augsnes un gruntsūdens piesārņojumu

Liela nozīme gruntsūdeņu aizsardzībā ir naftas produktu un citu bīstamo atkritumu pareizai savākšanai, uzglabāšanai un transportēšanai. Lai novērstu avāriju risku un mazinātu degvielas un šķidrā kurināmā noplūdes vidē, īpaša uzmanība jāpievērš degvielas un šķidrā kurināmā uzglabāšanas apstākļiem, rūpējoties par tvertņu hermētiskumu un to izolācijas drošību, šķidro materiālu

transportēšanas, uzglabāšanas un izsniegšanas vadības sistēmām. Jāturpina veikt vēsturiskā piesārņojuma sanācija piesārņotajās vietās.

Rīcību ar bīstamām ķīmiskām vielām, tostarp to noplūdes gadījumos, nosaka AM 16.10.2012. noteikumi Nr. 31-NOT „Noteikumi par rīcību ar bīstamām ķīmiskām vielām un maisījumiem”. Jānodrošina, ka personāls zina, kā jārikojas naftas produktu vai ķīmisku vielu noplūdes gadījumos, un ir apgādāts ar nepieciešamiem absorbentiem, lai, ja nepieciešams, novērstu un likvidētu piesārņojumu. Īpaša uzmanība jāpievērš poligonu piesārņojumam ar sprādzienbīstamiem priekšmetiem – nepieciešams veikt regulāru poligonu attīrīšanu no sprādzienbīstamajiem priekšmetiem, kā arī regulāru monitoringu šautuvēs un vietās, kur tiek iznīcināti sprādzienbīstamie priekšmeti, lai nodrošinātu grunts un gruntsūdens monitoringu, pēc nepieciešamības atbalstot grunts atveseļošanas veicināšanas pasākumus.

2.3. uzdevums - veikt piesārņojuma kontroli jūrā un piesārņoto ūdeņu apsaimniekošanu

Ar MK 2010.gada 21.maija rīkojumu Nr. 283 „Par Nacionālo gatavības plānu naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā” ir apstiprināts Nacionālais gatavības plāns naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā. Par plāna izpildi atbildīgā institūcija ir NBS JSF. JSF Krasta apsardzes dienests (JSF KAD) atbilstoši savai kompetencei kontrolē, kā tiek ievēroti normatīvie akti un starptautiskās tiesību normas, kas nosaka Latvijas ūdeņu izmantošanas kārtību, kā arī nodrošina un koordinē piesārņojuma likvidācijas darbus jūrā.

Tā kā Latvija ir pievienojusies Starptautiskās Jūrniecības organizācijas 1973.gada 2.novembra Konvencijai par piesārņošanas novēršanu no kuģiem, tad arī NBS JSF kuģiem jāievēro šajos dokumentos noteiktās prasības, jānodrošina, ka tiek noslēgti līgumi par kuģu radīto atkritumu un naftas produktu savākšanu un utilizāciju.

2.4. uzdevums - samazināt NBS radīto troksni

Militāro mācību laikā radītais troksnis šautuvju un poligonu tuvumā var radīt problēmas gan karavīriem, gan tuvākās apkārtnes iedzīvotājiem. Tās iespēju robežās risināt, izmantojot trokšņa dabiskos slāpētājus (kokus, krūmājus un speciālas sienas) vai veicot citus trokšņa mazināšanas pasākumus (samazinot šaušanas nodarbību skaitu naktīs un brīvdienās utmldz.). Papildus vēlams labiekārtot šautuves – ierīkot atbilstošus vaļņus, sienas, liелgabaliem lietot speciālus trokšņa slāpētājus, šaujot ar smagajiem ieročiem, šaut no aizsega (piemēram, dzīvžoga). Attīstoties NBS Aviācijas bāzei Lielvārdē, jāpievērš uzmanība iespējamiem trokšņu līmeņa samazināšanas pasākumiem tās tuvumā. Jāizvērtē iespējas izmantot datorprogrammas un modelēšanu trokšņa līmeņa prognozēšanai un kontrolēšanai.

Militārās mācības jāorganizē poligonu teritorijā, bet, ja tas nav iespējams, jāsamazina trokšņa līmenis nodarbību laikā.

3. mērķis - uzlabot vides kvalitāti, ierobežot videi kaitīgu izejvielu un resursu izmantošanu, nodrošināt atkritumu dalītu savākšanu un nodošanu otrreizējai pārstrādei

3.1. uzdevums – iekļaut vides aizsardzības prasības iepirkumu dokumentos

Veicot iepirkumus un sagatavojot tehniskās specifikācijas atbilstoši Publisko iepirkumu likumam, pēc iespējas tajās jāiekļauj vides aizsardzības prasības atbilstoši „zaļā iepirkuma” pamatprincipiem, kā arī vienmēr jāizvērtē videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošana. Gatavojot tehniskās specifikācijas un veicot tirgus izpēti, jāvērtē viss preces dzīves cikls kopumā, ņemot vērā arī izmantoto materiālu īpašības, utilizācijas iespējas un izmaksas.

3.2. uzdevums – ieviest mūsdienu prasībām atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu

Bīstamo atkritumu un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pasākumiem militārajos objektos jābūt vērstiem uz atkritumu savākšanu laikus un to pareizu īslaicīgu uzglabāšanu īpaši pielāgotās vietās. Atkritumu apsaimniekošanā stingri jāievēro vides aizsardzības jomu regulējošie normatīvie akti, tādējādi iespēju robežās nodrošinot atkritumu daudzuma samazināšanu. Lai iekļautos valsts atkritumu apsaimniekošanas sistēmā, bīstamo atkritumu pagaidu uzglabāšanai jārada piemēroti apstākļi NBS Nodrošinājuma pavēlniecības reģionu centros, līdzīgi kā NBS Nodrošinājuma pavēlniecības 2. un 3. reģionālo nodrošinājuma centru teritorijās esošajos pagaidu šķiroto atkritumu uzglabāšanas laukumos (ekostacijās). Objektos, kur tas ir iespējams, jāievieš pārstrādei nododamo atkritumu (papīra, bateriju, elektrisko un elektronisko iekārtu u.c.) dalītā savākšana atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumam. Medicīnas atkritumus un NBS Jūras spēku flotiles kuģu radītos atkritumus apsaimnieko atsevišķi un atbilstoši prasībām, neradot riskus cilvēku veselībai un vides drošībai. Jādemontē neekspluatējamie infrastruktūras objekti. Jāturpina azbestu saturošo materiālu nomaiņa. Jāsamazina bīstamo atkritumu uzkrāšanas un glabāšanas ilgums NBS vienībās.

4. mērķis - veicināt dabas aizsardzību un saglabāt bioloģisko daudzveidību militārajās teritorijās

4.1. uzdevums - nodrošināt labvēlīgus apstākļus retām un aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām un biotopiem

Militārajos poligonos sastopamas retas un īpaši aizsargājamās dzīvnieku un augu sugas, reti un aizsargājami biotopi. Lai nodrošinātu dabas vērtībām labvēlīgus apstākļus, mazinātu militāro mācību ietekmi, jāizvēlas mācību norises

vietas, ņemot vērā specifiskus apstākļus, biotopus un reljefu. Lai varētu novērtēt aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli, jānodrošina sugu un biotopu monitorings atbilstoši Latvijas Republikas tiesību aktu prasībām, kā arī jāveic darbi aizsargājamo biotopu un sugām labvēlīgu aizsardzības statusu/dzīvotņu nodrošināšanai. Atbilstoši AM un NBS vides aizsardzības politikā noteiktajam, vides aizsardzības pasākumi nedrīkst nonākt pretrunā primārā uzdevuma īstenošanai - valsts aizsardzības nodrošināšanai. Ja tiesību aktos ir paredzēti izņēmumi, valsts aizsardzības uzdevumu veikšanai, tad tie ir jāpiemēro, taču arī šādos gadījumos ir rekomendējams veikt darbības, lai samazinātu militāro darbību ietekmi uz retām un aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām un biotopiem. Visvairāk dabas vērtību ir sastopamas Ādažu militārajā poligonā, kur 2004.gadā tika izveidots aizsargājamais ainavu apvidus „Ādaži”. Ādažu militārajā poligonā ilgstošu militāro darbību rezultātā ir izveidojušies Latvijas apstākļos reti sastopami biotopi – ievērojamas klaju virsāju platības un smiltāji. Šeit esošie virsāji ir gandrīz 90% no visiem Latvijā sastopamiem virsājiem. Poligonā ir atrodamas 122 aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas. Poligonā jāturpina veikt dabas aizsardzības pasākumus atbilstoši 2016. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas apstiprinātajam dabas aizsardzības plānam aizsargājamo ainavu apvidum „Ādaži” periodam līdz 2025.gadam.

4.2. uzdevums - nodrošināt mežu saglabāšanu

Veicot mežu apsaimniekošanu, jāievēro ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas principi, lai ilgtermiņā nodrošinātu taktiskajām mācībām nepieciešamās mežaudzes, trokšņa slāpēšanu, kā arī nepieciešamās drošības prasības. Koku ciršanai ir jābūt pamatotai – militāro vajadzību, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas vai būvniecības dēļ. Valsts aizsardzības militārajos objektos netiek veikta mežu apsaimniekošana komerciālos nolūkos.

5. mērķis – paaugstināt aizsardzības jomā nodarbināto personu vides apziņu, nodrošināt pietiekamu vides aizsardzības speciālistu skaitu

5.1. uzdevums – nodrošināt vides aizsardzības izglītības sistēmu NBS

Atbilstoši NATO STANAG 7141 vides aizsardzības apmācība ir nacionālā atbildība, un tai jābūt iekļautai pastāvīgajās apmācību programmās. Komandierim jānodrošina, lai bruņoto spēku personāls būtu apmācīts un ziņošs par vides aizsardzības jautājumiem.

Nepieciešams saglabāt vides izglītības sistēmu NBS, nodrošinot ar vides aizsardzību saistītus mācību priekšmetus visu līmeņu Latvijas militārpersonu apmācību plānos. Vides apmācībā jāpievērš uzmanība gan vides aizsardzības jautājumiem, gan resursu aizsardzībai un taupīšanai, gan vides politikas jautājumiem un specifiskām vides aizsardzības prasībām, atbildības sadalījumam un uzraudzībai. Svarīgi, lai apmācības procesā tiktu pievērsta

uzmanība arī NATO dokumentiem un vides aizsardzībai misijās. Tas būtu īstenojams:

- pilnveidojot jau esošo vides izglītības sistēmu;
- padziļinot un saturiski bagātinot esošos kursus;
- iesaistoties starptautiskajās aktivitātēs;
- sagatavojot uzskates materiālus (brošūras, filmas).

5.2. uzdevums – saglabāt esošo vides aizsardzības speciālistu skaitu

NBS nepieciešams pietiekams skaits labi sagatavotu vides virsnieku/speciālistu, kuri varētu nodrošināt vides aizsardzības prasību izpildi, un karavīriem jābūt informētiem par aktuāliem vides aizsardzības jautājumiem. NBS vides virsniekiem/ speciālistiem jābūt pieejamai apmācībai vides aizsardzības jautājumos Latvijā vai ārvalstīs.

6.mērķis – ievērot vides aizsardzības prasības militāro mācību laikā

6.1. uzdevums- nodrošināt vides aizsardzības prasību ievērošanu gan mācību plānošanas laikā, gan mācību norises laikā

Militāro mācību laikā ir nepieciešams pievērst uzmanību vides aizsardzības jautājumiem, tādēļ būtiski pirms mācībām, plānošanas laikā izvērtēt potenciālo mācību ietekmi uz vidi. Sākumā nepieciešams novērtēt potenciālos vides riskus, lai varētu izvēlēties labākos risinājumus kā novērst vai samazināt iespējamo ietekmi. Militāro mācību laikā to komandieris ir atbildīgs par vides aizsardzības prasību ievērošanu. Ārvalstu karavīrus, kas ierodas uz mācībām Latvijā, jānodrošina ar informāciju par vides aizsardzības prasībām.

6.2. uzdevums – ieviest vienotu pieeju un prasības vides plānošanai un vides risku analīzes novērtēšanai

Saskaņā ar NATO standartizācijas līguma STANAG 7141 prasībām mācību plānošanas dokumentos kā pielikumu iekļauj vides plānošanu un vides risku analīzi. Pēc mācībām veic novērtēšanu, lai nākotnē varētu izmantot mācību laikā iegūto pieredzi. Vienībām ir jāsadarbojas ar vietējām institūcijām. Vides aizsardzības prasību ievērošana ļauj uzlabot attiecības ar vietējo pašvaldību un sabiedrību.

7. mērķis – informēt sabiedrību par vides aizsardzības pasākumiem un sadarboties ar citām institūcijām un organizācijām

7.1. uzdevums - informēt sabiedrību

Jāveic regulāra, skaidra un saprotama aizsardzības sektora pozīcijas popularizēšana jautājumos par vides aizsardzību militārajā sfērā un jāsniedz informācija par konkrētiem avāriju vai piesārņojuma faktiem, ja tādi notiek. Jāinformē par vides un dabas aizsardzības pasākumiem, kas tiek veikti valsts aizsardzības objektos un jādod vietējiem iedzīvotājiem un dažādām interešu

grupām iespēja iepazīties ar veiktajiem pasākumiem, rīkojot atvērto durvju dienas. Lai informācija par vides aizsardzību sasniegtu plašāku auditoriju, tā ir ievietota un regulāri tiek atjaunota AM mājaslapā, kā arī LIFE projekta mājaslapā (www.putniadazos.lv).

7.2. uzdevums – sadarboties ar NATO, ES un citām organizācijām

Jāizmanto iespēju iepazīties un apmainīties ar citu valstu pieredzi, kā arī, pēc iespējas jāizmanto dažādu vietējo un starptautisko organizāciju pieredze vides aizsardzības jautājumu risināšanā militārajos objektos un militāro mācību laikā. Papildus valsts budžeta finansējumam jāapzina iespējas izmantot dažādu finanšu programmu līdzekļus vides aizsardzības pasākumu veikšanai.

RĪCĪBAS PLĀNS

Lai sekmīgi īstenotu pamatnostādņēs izvirzītos mērķus un uzdevumus, izstrādāts AM vides aizsardzības pamatnostādņu rīcības plāns (skat.1.tabulu). Šajā rīcības plānā minēti pasākumi, izpildei paredzētais laiks un par rīcību vai pasākumu atbildīgā struktūra.

1.tabula. AM vides aizsardzības pamatnostādņu rīcības plāns

Rīcība/ pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgais
Tiesiskā regulējuma nodrošināšana		
Tiesiskā regulējuma papildināšana pēc nepieciešamības	Pastāvīgi	AM, VAMOIC, NBS
Vides pārvaldības sistēma		
Saglabāt esošos vides pārvaldības sistēmas elementus un nodrošināt to darbību	Pastāvīgi	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Ūdens resursu patēriņa samazināšanas programmas īstenošana	2020.gads	AM, VAMOIC
Energoresursu patēriņa samazināšanas programmas īstenošana	2020.gads	AM, VAMOIC
Vides prasību nodrošināšana objektos		
Piesārņojošās darbības atļaujām jābūt spēkā	Pastāvīgi	VAMOIC
Atkritumu apsaimniekošana atbilstoši tiesisko aktu prasībām, īpaša vērība bīstamo atkritumu apsaimniekošanai	Pastāvīgi	AM, VAMOIC, NBS
Dabas aizsardzība		
Biotopu platību uzturēšana	Pastāvīgi	VAMOIC
Sugu dzīvotņu uzturēšana	Pastāvīgi	VAMOIC
Sugu un biotopu monitorings	Pastāvīgi	VAMOIC
Mežu apsaimniekošana	Pastāvīgi	VAMOIC
Militāro vides aizsardzības struktūru attīstīšana		
Saglabāt esošās vides aizsardzības speciālistu štata vietas regulārajās vienībās	Pastāvīgi	AM, NBS
Militārpersonu vides izglītība un speciālistu apmācība		

Vides izglītības sistēmas pilnveidošana, vides aizsardzības mācību plāna atjaunošana	Pastāvīgi	NBS
Vides virsnieku kurss Nacionālajā aizsardzības akadēmijā	Vienreiz gadā	NBS, VAMOIC
Informatīvie pasākumi par resursu taupīšanu, atkritumu šķirošanu	2017	VAMOIC, NBS
Izglītojošu filmu sagatavošana	2017	VAMOIC
Vides aizsardzība militāro mācību laikā		
Vides prasību ievērošana militāro mācību laikā	Pastāvīgi	NBS
Mācību plānošana jāpiedalās par vides aizsardzību atbildīgajam	Pastāvīgi	NBS
Informācijas sagatavošana ārvalstu karavīriem par vides aizsardzības prasībām	Pastāvīgi	VAMOIC, NBS
Karavīru informēšana par vides aizsardzības prasībām	Pastāvīgi	NBS
Militāro objektu vides pārvaldības plānu izstrāde		
Militāro objektu vides pārvaldības plānu izstrāde un ieviešana	Pastāvīgi	AM, NBS, VAMOIC
Piesārņojuma likvidācija un kontrole		
Piesārņoto teritoriju monitorings un sanācija	Pastāvīgi	VAMOIC
Datu bāzes par veikto monitoringu potenciāli piesārņotajos objektos uzturēšana	Pastāvīgi	VAMOIC
Sadarbība ar valsts un pašvaldību vides aizsardzības institūcijām, vietējām pašvaldībām (piemēram, organizējot talkas)	Pastāvīgi	AM, NBS, VAMOIC
Sabiedrības informēšana par veiktajām vides aizsardzības aktivitātēm (piemēram, atvērto durvju dienas u.c.)	Pastāvīgi	AM, VAMOIC, NBS
Sadarbība ar organizācijām NATO un ES (pieredzes apmaiņa, papildus finanšu līdzekļu piesaiste)	Pastāvīgi	AM, NBS, VAMOIC
Vides aizsardzības pamatnostādņu rīcības plāna izpildes kontrole (atskaite AM vides pārvaldības sistēmas vadības grupai)	Vienreiz gadā	AM, NBS, VAMOIC

Finanšu līdzekļi

Lai varētu sekmīgi ieviest pamatnostādnes, finanšu līdzekļi tiek paredzēti VAMOIC un NBS, tostarp JSF, budžetā. Finanšu līdzekļi paredzēti piesārņoto teritoriju izpētei, sanācijai, monitoringa veikšanai, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas sakārtošanai, vides pārvaldības sistēmas ieviešanai, militārpersonu izglītošanai, un vides aizsardzības pasākumu organizēšanai jūrā un citiem vides aizsardzības pasākumiem. Balstoties uz AM vides aizsardzības pamatnostādņu plānotā, un prioritāro uzdevumu izpildes sasaiste ar finanšu resursiem nākamajam periodam tiks precizēta, taču plānoto finanšu līdzekļu prognoze VAMOIC vides aizsardzības pasākumu īstenošanai ir parādīta 2.tabulā.

2.tabula. Plānotais finansējums EUR VAMOIC vides aizsardzības pasākumu īstenošanai

	2017.	2018.	2018.	2020.	2021.
<i>Piesārņojuma izpēte, likvidācija un monitorings</i>	38000	41800	45980	50578	55636
<i>Dabas vērtību izpēte un aizsardzība</i>	128200	141020	155122	170634	187698
<i>Vides aizsardzības prasību nodrošināšana objektos</i>	18400	20240	22264	24490	26939
Kopā	184600	203060	223366	245702	270273